

mohlo na první pohled zdát unáhlené, ale bližší přihlídnutí mu dá za pravdu. Existují sice četná lyrická díla s převahou významové dynamiky, ale srovnáme-li takové dílo s epickým dílem téhož básníka, zjistíme zpravidla, že v díle lyrickém je převaha dynamiky slabší. To již konečně vyplývá ze sklonu lyriky k užívání verše: verš totiž rozrušuje nebo aspoň oslabuje jednotu věty — která je základní jednotkou dynamickou, a tudíž základním prostředkem významového sjednocení statických jednotek — jednak tím, že se často meziveršové předěly nekryjí s předěly mezivětnými, jednak tím, že (i v případě shody těchto předělů) veršová intonace oslabuje intonaci větnou,⁵⁾ která je vlastním nositelem jednotící větné intence. —

V dramatu, kde se obojí styk se skutečností může uplatnit v stejné míře, není konkrétní utváření vztahu mezi významovou statikou a dynamikou ničím předjednáno. Vzpomeňme však, že jednota každého z dílčích kontextů je zde rozložena a k významovému sjednocení dochází v kontextu celkovém.

Jak si však vysvětlit tuto souvislost mezi antinomií významové statiky s dynamikou a antinomií, kterou tvoří dvojí styk jazykového projevu se skutečností? Antinomie významové statiky a dynamiky odpovídá dvojí tváři, kterou na sebe bere skutečnost při tomto dvojím styku: skutečnost jako aktuální situace se nám jeví rozložena v jednotlivé fakty. Tak psychologická situace je charakterizována jednotlivými představami, afekty atp., jejichž naléhavá přítomnost zatlačuje do pozadí celkové psychologické struktury jednotlivých účastníků a jejich vzájemný poměr; dokladem toho je okolnost, že často litujeme svého (prchlivého) jednání, jakmile se octneme vně příslušné situace a hledíme na vše s odstupem. Předmětná situace je charakterizována jednotlivými předměty, jejichž bezprostřední fyzická přítomnost zatlačuje do pozadí jejich sepetí s předměty vzdálenějšími: „pro stromy nevidět lesa“. — Tato rozkloubenost situace vyplývá z její aktuální časové a prostorové přítomnosti, která ji zbavuje perspektivního scelení. Přesto však tvoří situace jednotu; ta však není dána její vlastní zákonitostí, nýbrž naším jednáním, k němuž má každá její součást nějaký vztah, a ten určuje její místo v hierarchii všech složek situace. Na-

5) Srov. Mukarovský, „Intonace jako činitel básnického rytmu“, *Kapitoly z české poezie* I, s. 189nn.

proti tomu skutečnost, na kterou hledíme s jistým odstupem, která se nám stává tématem, jeví se nám jako kontinuum; záleží totiž na velikosti odstupu, do jaké míry si toto kontinuum vyžaduje naší interpretace, nebo se jeví jako uzavřené samo v sobě a nadané vlastní zákonitostí. Skutečnost takto pojatá není už ovšem prostředím našeho jednání, nýbrž předmětem uvažování. — Leží tedy v samých kořenech druhového rozlišení básnictví dvě základní *reálné* lidské schopnosti a činnosti: jednání a uvažování.

Tyto závěrečné *poznámky* nesnažily se o víc než toliko zhruba naznačit celou souvislost, do které je problematika básnického druhu zapojena. Opravdový rozbor celé této souvislosti a všech jejích součástí by daleko překročil rámec naší studie, věnované dramatu, neboť by předpokládal — mimo jiné — rozbor obou ostatních básnických druhů. Bylo však třeba tyto poznámky připojit, aby přítomná studie nabyla náležité perspektivy, která by jí umožnila dosáhnout vytčeného cíle: stát se úvodem do problematiky druhu.